

Mednyánszky Miklós kulturális örökségvédelmi szakértő
<http://www.mednyanszky.hu>

KŐBÁNYAI SZENT LÁSZLÓ PLÉBÁNIA TEMPLOM

Állapotmeghatározó és felújítási szakvélemény

Mednyánszky Miklós
kulturális örökségvédelmi szakértő
eng. sz.: Sz-64/2004

Kőbánya legszebb és legismertebb a kerület központjában található Szent László római katolikus plébánia-templom.

Alaprajza három hajós, kereszthajós bazilikás rendszerű. Főhajójának hossza 50 méter, legnagyobb belső magassága 23 méter. Főhomlokzatán fél hatszög szelvényű, 83 méter nagytorony emelkedik, ez a Főváros legmagasabb ilyen jellegű építménye. A torony földszinti része előcsarnokot alkot, mely a főbejáráshoz vezet. A homlokzat két oldalán egy-egy kisebb torony áll.

A templom főszentélye poligonális alaprajzú, melyet a sekrestye vesz körül. A főhajóból két oldalhajó nyílik.

Az épület eklektikus jellegét a különféle színű kőanyagok és burkolatok, valamint a színes mázas, a pécsi Zsolnay gyárban készített cserépfedés és a szintén pécsi pirogránit épületdíszek határozzák meg. Oldalhajói felett a francia gótikából ismert támbordák fedezhetők fel, s szintén e stílus elemeit láthatjuk a főhomlokzatot lezáró, a tornyot két oldalról határoló háromszögű oromfalak ablakimitációin is. A szecessziót a gótikával és keleti, valamint magyar népi elemekkel ötvöző homlokzatai első pillanattól fogva különös, de egységes látványt nyújtanak.

A falazatokat, a tetőszerkezetet magyaros és keleties motívumok díszítik. Különösen nagy hangsúlyt kapott a falazat és a tető csatlakozásának

kidolgozása, itt mind a falsíkon, mind a párkányzaton és attikafalakon gazdag, vörösrézből készített díszítést fedezhetünk fel (attikafalak, pártázatok díszburkolata, esővízlevezetések stb.). Ezek az elemek az idők során szürkés-barnás patinát kaptak, ennek révén jól illeszkedtek a környezetükben lévő épületszerkezetekhez.

Megfigyelhető, hogy az anyaghasználat a legkisebb elemeken is a lehető legjobbra törekedett, ez különösen értékessé teszi az épület egészét.

A templom építése csak hosszas vita és több tervváltozat elkészülte után kezdődhetett meg. A források szerint a templom építését irányító bizottság

csak az ötödik, Lechner Ödön által készített tervváltozatot fogadta el 1893-ban.

A végleges tervek alapján Szabó János építési vállalkozót bízták meg az építéssel, Lechner Ödön művezetőként közreműködött (ma ez a tervezői művezetésnek felelne meg). A tervek szerint a templom felszentelésére a millenniumi ünnepek keretében került volna sor. A munkák 1894. április 15-én kezdődtek meg, az alapkövet 1894. június 12-én helyezték el.

Több probléma is felmerült az építkezés során. A munkagödör megnyitása után derült ki, hogy a talaj nem elég teherbíró, így az alapozási síkot mélyebbre kellett helyezni. Szintén problémát jelentett, hogy nagy ütemben folyó millenniumi építkezések miatt se elegendő építési anyag, se megfelelő szakmunkás nem állt az építők rendelkezésére.

A templom falai 1896 nyarára már álltak, június 2-án sort is kerítettek ennek megünneplésére. A toronyra a kereszt azonban végül csak 1897. augusztusában került fel. A templom – Vaszary Kolos esztergomi érsek általi – felszentelésére 1899. június 2-án, Szent László napján került sor. Védőszentjének a plébánia két évvel korábbi döntése alapján a magyarok szent életű királyát választották.

Közben az építkezésért felelős Lechner megbízatását visszavonták, mivel az ő elképzelései szerinti belső építészeti kialakítás még jó másfél évet (és jóval több költséget) igényelt volna. A munkák irányítását Steindl Imrének, az Országház építőjének tanítványa, Tandori Ottó műegyetemi tanár vette át. A takarékosabb megoldások miatt a templom belső képe jóval szerényebb külső összképénél.

A templom építésénél a kor legjelesebb mesterei és szakcégei közreműködtek.

A díszítésre szolgáló pirogránit elemek és cserepek kívül, az ugyanilyen anyagból készült oltárok, keresztelőkút és szószék a pécsi Zsolnay gyár zsenialitását dicsérik. A lakatosmunkákat a kor egyik legnevesebb műlakatos, Jungfer Gyula készítette, míg az üvegfestményeket a világhírű Róth Miksa műhelyében alkották. A belső díszítésben Hauszmann Sándor (kőfaragó) és Marhenke Vilmos (műszobrász, majolika díszítések) közreműködtek, a falfestést Scholtz Róbert készítette.

A templomot a tervezettnél három évvel később, 1899. április 2-án vehették birtokba a hívők.

Az épületet – köszönhetően a mives kimunkálásnak és az értékes anyagoknak – a kezdetektől fogva igen kiemelkedő értékűnek tartották, és már az első világháború idején műemlékké nyilvánították.

Mivel az épület magasan kiemelkedett környezetéből, a II. világháború alatt igen súlyos károkat szenvedett. A németek a tornyában géppuskafészkét rendeztek be, a torony és a tető belövést is kapott. Az oroszok a megszállás után istállót alakítottak ki hajójában.

A templom évtizedekig félig romosan állt, noha a hitélet az első pillanattól folytatódott benne. Újabb csapás akkor érte, amikor 1957-ben leégett a tető gerincén, a kereszthajó közepén állott ún. huszártorony.

Az ötvenes években műemléki besorolását „visszaminősítették”, az államnak nem volt olyan fontos épsége, ekkor csak „műemlék jellegű”-ként tartották számon. Hosszú-hosszú évtizedekig felállványozva állt Kőbánya főterén. Külső felújítása 1974-ben kezdődött, és végül az 1994-ben fejeződött be, melyet teljes egészében az országos Műemlékvédelmi Hivatal és elődje, a Műemléki Felügyelőség finanszírozott. Belső részeinek felújítása – melynek költségeit a hívők adományaiból, és az egyházmegye illetve az önkormányzat által nyújtott támogatásból fedezték – 1993-94-ben történt meg. 1991-ben ismét műemlékké nyilvánították, majd az 1997-es műemléki törvény óta I. kategóriájú – azaz kiemelt – műemléknek számít. A templom épülete jelenleg a Kőbányai Önkormányzat tulajdona.

Műemléki törzsszáma: 15686, helyrajzi száma: 39124.

Javasolt felújítási munkák

A felújítási munkák célja a szerkezeti és díszítő bádogoselemek pótlása, ezzel együtt az épület további fizikai károsodásának megelőzése. A pótlásokat eredetinek megfelelő anyagból és formában 0,55 – 0,6 mm lemezzvastagságú vörösréz anyaggal kell elkészíteni és elhelyezni az alábbiak szerint:

A pótlások elhelyezése előtt a meglévő aljzatokat és csatlakozószerkezeteket felül kell vizsgálni, esetleges hiányukat pótolni kell. A fából készült mintadeszkázatokat burkolás előtt gombamentesítő szerrel kezelni. Azon szerkezetek, fedések esetében, ahol a rongálás miatt a megmaradt lemezek szélei sérültek (szabálytalan vonalúak, berepedtek ill. eltörtek), gondoskodni kell az egyenes élek kialakításáról, majd az újonnan felszerelt és a meglévő fedések szabályos csatlakozásáról.

Mivel az eredeti mintarajzok nem lelhetők fel, a pártázatok és a támborda alatti tetőgerinc fedésének mintáit, valamint az esőcsatorna üstök formáját a meglévő azonos szerkezetekről kell levenni. Erre a tetőszerkezet és díszítés szimmetrikus kialakítása ad lehetőséget.

Az attika pártázat borítását présnyomással, az eredetinek megfelelő formában kell elkészíteni. Mivel a pártázatok mérete miatt a díszítőelemek egy darabban nem készíthetők (és helyezhetők) el, az egyes részeket a szükségesnek megfelelően forrasztással vagy állókorcolással egymáshoz, továbbá állófércekkel az aljzathoz kell rögzíteni. A pártázatdíszek alá ipari filcből készült csúsztató (elválasztó) alátét helyezendő. A bitumenkorrózió veszélye miatt bitumenes csupaszlemez nem alkalmazható.

A díszítőelemek felső fedőlemezét az állólemezekhez mindkét oldalon 20 mm magas pontforrasztott peremzéssel kell csatlakoztatni. A díszítőelemek 20-30 mm-es visszahajlított ferde vízvetővel csatlakozzanak az attika falat alulról határoló ferde kőfedéshez. A visszahajtás minimális hossza 12 mm. A lefedés kővel érintkező felületei alá 150-es bitumenlemez alátétet kell elhelyezni. Az elemek végeit az őket megtámasztó téglafalhoz 30 mm magas szegéllyel kell csatlakoztatni, és szegeccseléssel rögzíteni kell.

Az esővíz levezetéseket az eredetivel azonos átmérővel kell helyreállítani. Gondoskodni kell a csőszakaszok megfelelő csatlakozásáról. A vízgyűjtő üstök konzoljait felül kell vizsgálni és szükség esetén pótolni ill. javítani kell. Az attikacsatornák beömlőnyílásaira lombfogó rácsot kell elhelyezni.

A II. mezőben hiányzó tetőszegély pótlásokat a meglévő falihoronyba be kell kötni és 33 cm-ként kampós szeggel (6x70-es vagy 6x80-as) kell rögzíteni. A szegélyt rögzítőnyelvekkel kell a fedéshez fogatni. A csatlakozásoknál fekvő korc alakítandó ki. Pótlás előtt az ideiglenesen elhelyezett, szegeccsel fedést el kell távolítani és a sérült pirogránit tetőfedő cserepeket ki kell cserélni az eredetivel megegyezőre.

Mind a díszítő, mind a szerkezeti elemek kivitelezése során a bádogozás készítésének szabályai szerint kell eljárni (kettős korcolások, forrasztások,

fércek kialakítása, hőmozgás biztosítása stb.). Különös gondot kell fordítani a galvanoelektromos hatások elkerülésére. A vörösréz elemek rögzítéséhez acél vagy alumínium rögzítő elemek nem alkalmazhatók.

Az esővíz levezetések beömlő nyílásainál lombrács helyezendő el. A lombrács takarításáról gondoskodni kell.

A tetőkibúvó ablakokat úgy kell kialakítani, hogy azok belülről zárhatók legyenek.

A fent leírt munkákat egyeztetni szükséges a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal illetékeseivel.